

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

เศรษฐกิจไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตอย่างต่อเนื่อง จากรูปแบบการใช้แรงงานและทุน ในสัดส่วนที่มีแรงงานเข้มข้นไปสู่การผลิตที่ใช้ทุนเข้มข้นมากขึ้น เมื่อเทียบกับแนวโน้มในอดีต โดยเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อเลี้ยงตนเองมาเป็นผลิตเพื่อการค้า เปลี่ยนจากการส่งออกสินค้าขั้นปฐมมาเป็นการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร เปลี่ยนจากการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยมาเป็นสินค้าทุนและน้ำมัน เปลี่ยนจากที่ค้าขายเฉพาะภายในประเทศเป็นแบบเปิดค้าขายกับนานาประเทศ และเปลี่ยนจากการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นประเทศที่อยู่ห่างไกลออกไป เป็นต้น การปรับโครงสร้างการผลิตเหล่านี้ เป็นผลต่อการปรับตัวในตลาดแรงงานด้วย ดังนั้น หากรัฐบาลต้องการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นมากเท่าใดก็จำเป็นที่จะต้องอาศัยแรงงานที่มีคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งจากผลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการวางแผนประชากรที่ผ่านมาของรัฐบาลทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางด้านแรงงาน คือระบบเศรษฐกิจมีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจ ในขณะที่แนวโน้มของกำลังแรงงานเพิ่มน้อยลงเนื่องจากอัตราการเพิ่มของประชากรของไทยอยู่ต่ำกว่าร้อยละ 1 เพราะไทยเป็นประเทศที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (คูตาราง 1) ทำให้ตลาดแรงงานมีความตึงตัวและมีแนวโน้มความขาดแคลนแรงงานในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับล่าง ในขณะที่เดียวกันพัฒนาระบบอุดมศึกษาที่ขยายตัวทางด้านปริมาณอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลทำให้แรงงานในระดับสูงหลายสาขาประสบปัญหาการว่างงานอยู่จำนวนมาก

จากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี พ.ศ. 2552 พบว่า ประเทศไทยมีประชากร จำนวน 66.83 ล้านคน แบ่งเป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน 38.20 ล้านคน

ซึ่งมีอัตราการเข้าสู่กำลังแรงงานร้อยละ 72.45 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2551 ร้อยละ 0.08 ส่วนผู้มีงานทำจำนวน 37.44 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าคิดเป็นร้อยละ 1.65 มีผู้ว่างงาน 0.62 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าคิดเป็นร้อยละ 16.69 (ดูตาราง 1) และจากจำนวนผู้มีงานทำทั้งสิ้น 37.44 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2552 แบ่งเป็นผู้มีงานทำในภาคเกษตรกรรมประมาณ 14.60 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 39 ของผู้มีงานทำ และนอกภาคเกษตรกรรมประมาณ 22.83 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 61 ของผู้มีงานทำ (ดูตาราง 2) ในขณะที่ข้อมูลของรายได้ประชาชาติ พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ปี พ.ศ. 2552 มีจำนวน 4,263.36 พันล้านบาท อยู่ในภาคเกษตร 381.13 พันล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 8.94 ภาคอุตสาหกรรม 2,003.46 พันล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 46.99 และภาคบริการ 1,878.77 พันล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 44.07 (ดูตาราง 3)

ตาราง 1

ประชากรและกำลังแรงงานของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2547-2552 (หน่วย: ล้านคน)

	2547	2548	2549	2550	2551	2552
ประชากร	64.98	65.07	65.22	65.68	66.27	66.83
ผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป	49.23	49.77	50.40	50.97	51.82	52.73
กำลังแรงงานรวม	35.54	36.06	36.24	36.87	37.52	38.20
1. กำลังแรงงานปัจจุบัน	35.33	35.87	36.05	36.70	37.36	38.05
1.1 ผู้มีงานทำ	34.56	35.18	35.49	36.19	36.83	37.44
1.2 ผู้ว่างงาน	0.78	0.69	0.56	0.51	0.53	0.62
2. กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล	0.21	0.19	0.19	0.16	0.16	0.15
ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน อายุ 15 ปีขึ้นไป	13.69	13.71	14.16	14.10	14.31	14.53
ผู้มีอายุต่ำกว่า 15 ปี	15.74	15.30	14.82	14.71	14.44	14.09
อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน (%)	72.19	72.45	71.91	72.33	72.39	72.45
อัตราการว่างงาน (%)	2.19	1.92	1.54	1.4	1.41	1.62
อัตราการมีงานทำ (%)	97.23	97.55	97.93	98.16	98.17	97.99

ที่มา. จาก การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี พ.ศ. 2547-2552, โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2553ข, ค้นเมื่อ 29

กรกฎาคม 2553, จาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/theme_2-2-1.html

ตาราง 2

จำนวนแรงงาน (ผู้มีงานทำ) จำแนกตามภาคการผลิต ปี พ.ศ. 2547-2552

(หน่วย: ล้านคน)

ภาคการผลิต	2547	2548	2549	2550	2551	2552
เกษตรกรรม	13.79	13.59	14.11	14.29	14.64	14.60
อุตสาหกรรม	7.54	7.85	7.75	7.91	7.77	7.74
บริการ	13.23	13.73	13.63	13.99	14.42	15.09
รวม	34.56	35.18	35.49	36.19	36.83	37.44

ที่มา. จาก การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี พ.ศ. 2547-2552, โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2553ข, ค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2553, จาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/theme_2-2-1.html

ตาราง 3

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) (ณ ราคาปีฐาน พ.ศ. 2531) ปี พ.ศ. 2547-2552

(หน่วย: พันล้านบาท)

ปี	2547	2548	2549	2550	2551	2552
รวม	3,688.19	3,858.02	4,056.55	4,256.56	4,361.40	4,263.36
ภาคเกษตรกรรม	354.43	347.89	366.84	370.03	383.08	381.13
ภาคอุตสาหกรรม	1,718.49	1,810.78	1,912.49	2,024.86	2,092.22	2,003.46
ภาคบริการ	1,615.27	1,699.35	1,777.22	1,861.68	1,886.10	1,878.77

ที่มา. จาก ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) (ณ ราคาปีฐาน พ.ศ. 2531) ปี พ.ศ. 2547-2552, โดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553ก, ค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2553, จาก http://www.nesdb.go.th/econSocial/macro/NAD/1_qgdp/statistic/menu.html

ในขณะที่เดียวกันการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย บรูไน เวียดนาม ลาว

กัมพูชาและพม่า ทำให้เกิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ ASEAN Economic Community (AEC) ตั้งเป้าหมายที่จะดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงภายใน พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) เพื่อสร้างให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน และมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน รวมทั้งแรงงานฝีมือเสรี ซึ่งการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรีนั้น เป็นการแสวงหาความร่วมมือที่จะสร้างมาตรฐานที่ชัดเจนของแรงงานฝีมือ และอำนวยความสะดวกให้กับแรงงานฝีมือที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดให้สามารถเคลื่อนย้ายไปทำงานในกลุ่มสมาชิกได้ง่ายขึ้น สำหรับความตกลงขั้นต้นประเทศสมาชิกกำหนดที่จะเปิดเสรีในตลาดแรงงานทักษะหรือแรงงานฝีมือนำร่องก่อนในกลุ่มบริการเร่งรัด 4 สาขา คือ ท่องเที่ยว สุขภาพ การเงิน และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีการทำข้อตกลงร่วมกันถึงคุณสมบัติในสายวิชาชีพไปแล้ว 7 สาขา ได้แก่ วิศวกรรม พยาบาล แพทย์ สถาปนิก นักสำรวจ ทันตแพทย์ และบัญชี ซึ่งแน่นอนว่าการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรีย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือ ข้อดี คือ ทำให้เกิดความยืดหยุ่นในตลาดแรงงานมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มจะผนวกเข้ากับการค้าโลก แรงงานทั้งหลายจึงมีโอกาสเลือกทำงานในสถานที่ที่แสดงศักยภาพได้สูงสุด ซึ่งจะนำมาสู่การสร้างรายได้ที่สูงขึ้น ขณะที่ประเทศที่เป็นแหล่งเป้าหมายของแรงงานจะได้ประโยชน์จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวจากผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ส่วนข้อเสีย คือ บางอุตสาหกรรมอาจได้รับผลกระทบจากการไหลบ่าของแรงงานที่เข้ามาแข่งขันกันเพิ่มขึ้น รวมทั้งแรงงานฝีมือ ผู้บริหาร นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อาจมีการเคลื่อนย้ายไปยังประเทศคู่สัญญา ซึ่งจะทำให้เกิดสภาพสมองไหลทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาประเทศ

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีความต้องการแรงงานในสาขาอาชีพที่สอดคล้องกับการแข่งขันเสรีทางการค้ากับต่างประเทศเพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้แรงงานมีความสำคัญต่อการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของแรงงานไทยให้มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการขยายตัวทั้งทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศไทยให้สามารถก้าวไปสู่ความเป็นสากลได้ในอนาคต ดังนั้น การศึกษา

การประมาณความต้องการแรงงานของไทยในอนาคตจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนด้านแรงงานให้สอดคล้องกับทิศทางความต้องการของตลาดแรงงาน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อทราบแนวโน้มความต้องการแรงงานของประเทศไทยปี พ.ศ. 2553-2558

สมมติฐานของการศึกษา

การประมาณการความต้องการแรงงานของไทยปี พ.ศ. 2553-2558 มีสมมติฐานคือ ความต้องการแรงงานภายในประเทศ มีความสัมพันธ์กับมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) และมูลค่าสต็อกทุน (capital stock) ในทิศทางเดียวกัน

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาสภาวะการจ้างงานในระดับประเทศ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536-2552 รวมระยะเวลา 17 ปี และนำข้อมูลที่ได้มาประมาณการแนวโน้มความต้องการแรงงานของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2553-2558 โดยกำหนดให้ความต้องการแรงงานเท่ากับจำนวนผู้มีงานทำ

วิธีการศึกษา

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ประเภทอนุกรมเวลา (time series) รายปี ระหว่างปี พ.ศ. 2536-2552 รวมระยะเวลา 17 ปี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและหน่วยงานราชการ ได้แก่ ข้อมูลการสำรวจภาวะการ-

ทำงานของประชากร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ข้อมูลมูลค่าสต็อกทุน (capital stock) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงเอกสารการวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงาน วารสารและบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพการจ้างงานของไทยในปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาแนวโน้มความต้องการแรงงานของไทยในอนาคต
2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) เป็นการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ประเภทอนุกรมเวลา (time series) รายปี เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม คือ ความต้องการแรงงานภายในประเทศ มีความสัมพันธ์กับมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) และมูลค่าสต็อกทุน (capital stock) ในทิศทางเดียวกัน

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาการประมาณการความต้องการแรงงานในครั้งนี้ใช้ Inverse Cobb-Douglas Production Function ในการคำนวณ โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอย (regression analysis) แบบเส้นตรง และวิธี Ordinary Least Square (OLS) ในการคำนวณเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ (coefficient) โดยมีองค์ประกอบของสมการดังนี้

$$\ln L = \beta_0 + \beta_1 \ln GDP + \beta_2 \ln K$$

โดยกำหนดให้

L คือ ความต้องการแรงงาน ซึ่งเท่ากับ จำนวนผู้มีงานทำ (หน่วย: ล้านคน)

β_0 คือ ค่าคงที่ของความต้องการแรงงาน

β_1 คือ ค่าความยืดหยุ่นของแรงงานต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)

β_2 คือ ค่าความยืดหยุ่นของแรงงานต่อสต็อกทุน

GDP คือ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (หน่วย: ล้านบาท)

K คือ มูลค่าสต็อกทุน (หน่วย: ล้านบาท)

ในการประมาณการความต้องการแรงงานจากสมการดังกล่าว ใช้ข้อมูลเชิงสถิติประกอบด้วย

1. จำนวนผู้มีงานทำ (labour) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้กำหนดให้เท่ากับความต้องการแรงงาน
2. ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)
3. สต็อกทุน (capital stock)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป ซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจที่มีงานทำหรือว่างงาน

ผู้มีงานทำ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป และในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีงานทำตั้งแต่ 1 ชั่วโมงขึ้นไป โดยได้รับค่าจ้าง เงินเดือน ผลกำไร เงินปันผล ค่าตอบแทนที่มีลักษณะอย่างอื่นสำหรับงานที่ทำ เป็นเงินสดหรือสิ่งของ

ผู้ว่างงาน หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป และในสัปดาห์แห่งการสำรวจไม่ได้ทำงานและไม่มีการจ้างงานประจำ แต่ได้หางาน สมัครงานหรือรอการบรรจุ ในระหว่าง 30 วัน ก่อนวันสัมภาษณ์

ภาคเกษตรกรรม หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่ดำเนินการด้านเกษตรกรรม การล่าสัตว์ การป่าไม้และการประมง

นอกภาคเกษตรกรรม หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ดำเนินการในด้านอื่น ๆ ที่มีใช้ด้านเกษตรกรรม การล่าสัตว์ การป่าไม้ และการประมง

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (gross domestic product) หมายถึงมูลค่ารวมในราคาตลาดของผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย ที่ผลิตขึ้นได้ภายในอาณาเขตของประเทศ ในรอบระยะเวลาหนึ่ง ก่อนหักค่าเสื่อมราคาปัจจัยทุน

สต็อกทุน (gross capital stock) หมายถึง ผลรวมของทุนที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ถาวร (fixed asset) ที่ถูกสะสมมาเรื่อย ๆ ตามอายุการใช้งานของสินทรัพย์ประเภทนั้น ๆ และเมื่อผลิตช่วงระยะเวลาหนึ่งจะมีการปลดระวางสินทรัพย์นั้น ๆ ออกจากกระบวนการผลิต อันเนื่องมาจากไม่สามารถให้บริการการผลิตได้ โดยทั่วไปนิยามวัดสต็อกทุนที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจ ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง คือ ณ วันสิ้นปี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากข้อมูลความต้องการแรงงานในช่วงปี พ.ศ. 2553-2558 หน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำไปใช้สำหรับการวางแผนกำลังคน และการบริหารจัดการแรงงานในระดับประเทศ ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตให้สอดคล้องกับทิศทางของตลาดแรงงาน